

This e-book was digitized from an original copy by the West African Research Association for the African Language Materials Archive (ALMA) project. Original funding for this project was provided by [UNESCO](#) and the [Council of American Overseas Research Centers \(CAORC\)](#) in cooperation with the [West African Research Association](#) and [Columbia University](#).

Please see the following web sites for more information about the ALMA project, contributing authors, and more titles in the series.

- Digital Library for International Research catalog: <http://catalog.crl.edu/search~S16>
- African Language Materials Archive (ALMA): <http://www.dlir.org/e-books.html>
- African language materials including interviews in video and PDF versions, documentary video, translation work, and bibliographies can be viewed at <http://alma.matrix.msu.edu>.

Nafarima

Kalo fila o fila

KALAN DIYA

sctanburukalo - okutoburukalo

TARIKU

Sankemejate 15nan - 16nan kobaw

FARIKOLO LADONNI

Vitamini "A"

FASOKO

Suruku ka
negekoroŋsigi

SIYEMARA

"Akodepu" ye a ka baaraw damine tugu-
ni. U bɛna to senna fo san saba ka dafa.
Baaraw taabolo bɛ sinsin Faso kuntilen-
naw kan ka jɛsin faantanya keɛɛli ma.

"Akodepu" bɛ baara kɛ mara duuru kono
: Kangaba, Joyila, Kulukoro, Buguni, Kati. A
bɛ se k'a bolo di mara wɛrɛw ma n'u y'a
jini.

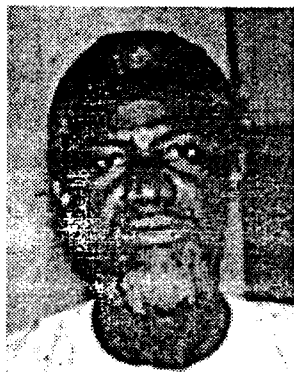
"Akodepu" tɛ demɛdonton ye, nka a bɛ
baara kɛ demɛdontonw tɛ ani jɛkulu wɛrɛw
ka kominiw yiriwa, ka foroba don dala ani ka
nafolo kɛ ka sɔrɔkɛdaw sigi senkan.

"Akodepu" ka walew jɛsinnen don jama
ma, se tɛ minnu ye ni dabali tɛ u ye cogo
min sigidaw bɛ u yɛrɛ ta k'u yɛrɛ musaka.

Dantigeli

Doonin-doonin

Setanburukalo tile 8 sera an jena ninan. An k'o ke koba ye bawo si ni keneya don, jetaa fana don anw bolo fasokanw yiriwali nasira la. Sankemjate la, mugan ni kelennan damine na. O ye alatanu ye.

Daramani Tarawele
Sebenbola

An be sankemjate mugan ni kelennan in damine ni hakilina kura ye. An miiri la, numan don ka d'a kan wale don min be bamanankan korota hali n'a kera doonin ye. Doonin-doonin de be ko ke koba ye. Balikukalan daminena doonin-doonin, fasokanw be ka ke jogon kan doonin-doonin Mali fan tan ni naani kono. An be "Nafarima" sigi senkan o kene kono, a ka doonin fara bamanankan korotali kan, a ka doonin fara kalanden jolenw ka seben kalantaw kan. A ka doonin fara u ka doonin kan. A k'u ka doonin tanga, k'a kolo geleya u kana segin kunfinya dibi jugu kono.

Nin bee de be "Nafarima" boli ke wajibi ye. A be bo kalo fila o kalo fila. A konokow bena jogon dafa ka kalandenw kunna-foni, k'u ladonniya, k'u kalan. "Nafarima" folo ka bo 2001 san, setanburukalo tile 8, o ka kan. A n'a koro be jogon na.

TARIKU

SANKEMEJATE 15^{nan}-16^{nan} KOBAW

Koba damadow ne yera dije na k'a damine san ba kelen ani keme naani waati la (1400) fo ka na san ba kelen ani keme duuru ni ko ma (1500), n'o ye 15nan ni 16nan ye sankemejate la.

Ko ba damado ninu bolila fen jenama damado kan minnu ye dije taabolow yelema kosebe. Gafecayamansin, marifamugu, tongunnaanijiralan ani baton taabolo sabatilan ye fen jenamaw ye minnu donni n'u soroli hadamaden fe, o kera kobaw ye dije taabolow la.

Sebenfura ni gafecayamansin

Gafecayamansin ni sebenfura be taa jogon fe. Sebenni donna hadamaden fe ka soro sebenfura t'a bolo. A tun be sebenni ke wolo dogilen de kan walima jirifara. Jofe de san 105 waati Sinuwaw ye sebenfura don. Sebenfura ka dilan o sorola Sinuwaw ka cesiri kono. Sebenfura ka se Farajela, kerengerennyala Esipani jamana kan, o kera sankemejate tannan kono. Gafedilan ka damine o la.

Nin bee la, sebenni tun be ke bolo la, seben kalanta tun man ca, mogo kalanta fana tun man ca. San 1434 kono sa, Aliman do de ko Gitanberi, o ye fere tige signidenw na takabila be ku minnu fe. O kera ka jirifarakansebenni nonabila. Gitanberi ka gafe folo-folo bora 1447 san. Gafe cayara ka Farajela labo, hakilinaw ni miiriyaw ni faamuyaw jensenna nogoya ni teliya la ka dije taabolo yeleva.

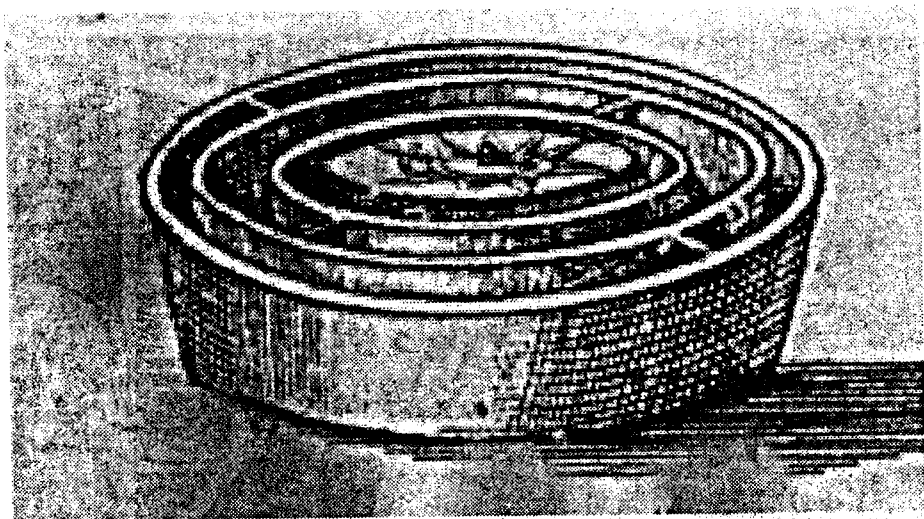

Tongunnaanijiralan

Jatew la, Sinuwaw tun be nin fen in don kabini san 1000 nigon ka kon Yesu ne. Sinuwa y'a di Larabuw ma, olu fana y'a lase Farajew ma "Eröpu".

Tongunnaanijiralan fana ye mansin ye, min cogo ka nigon. Kalakisenin b'a kono min be kogodugu jira. O koson i mana tunun yoro o yoro, sanfe, duguma walima jikan, tile ni su, i be se ka tongun naani dantige k'i taayoro sira soro.

Tongunnaanijiralan soroli de nana ni yorjantaama dusu ye mogow ma kerekenkenyanya la genji (kogoji) kan. Genjikantaama dusu sorola nka fo k'a keminen fana dilan. O de ye Faraje bila ka baton belebelew dilan minnu be taama nogoya la genji kan.

Baton taabolosabatilan

Bere panparanba don jirilama walima negema min gengen-
nen don baton kofe k'a taabolo sabati.

Fo ka se sankemajate 18nan ma, baton taabolosabatilan tun

ma dilan ka dafa. O de tun be baton bali ka janfa genji kan. Nka baton taabolasabatilan dafalen, batonw ye hakililatige soro, u be taa kogoji kan fo yoro min y'u diya.

Nin waati kera fayida ye Tubabuw bolo, yoro o yoro de kunpan tun b'u la, u y'olu bee segere ka dike yorow sogo ka don nagon na, sango u kelen ka baton kerengerennen dilan a kama ko "Karaweli". Tubabu minnu kera nemogow ye kogojikantaama na, o ye : Poritigesiw, Esipanjoliw, Faransikaw ni Holandew. U folo de ye genji mine n'u kun ye fo u ka se jamana kuraw la. U y'o ke.

Kun damadow ye Tubabu bila ka jamana kuraw yoro nini.

1. Soro nasiraw

Kabini ka dike da hadamaden ko soro. Tubabu minnu be bo "Eropu", olu tun be nafen caman dun, nafenw minnu tun be bo Endujamana na. Taamana werew de tun be na ni nafenw ye k'a feere u ma songo gelen na. O taamana dow tun be bo arabula. Tubabuw tora o de la ka kogoji mine ka Endujamana yoro nini ka taa nafenw san yen i n'a fo puwawuru n'a nagonw.

2. Donni nasiraw

Kabini dike ka di, donnikelaw tun y'a bisigi ko dugukolo ye fen koorilen ye, fo ka jaw ke ka genji jira i be Farafinna dugukolo ni "Eropu" ni "Azi" soro min cema. Nin fenbaw sorolen, Farajew y'a nini ka nin bisigiw sementiya. U ye dike munumunu.

Min ye togunnaanijiralan ni baton taabolasabatilan ye, olu soroli ye taama nogyo genji kan. Marifamugu ye maramafenw se di Tubabuw ma.

3. Diine nasiraw

Yesu ka diine mogow tun miiri ye ka se jamakuku werew ma walasa k'u don u ka diine na.

4. Jamana kuraw yorɔɔini

a) **Pɔritigesiw** ka jamanakurɔɔini yamaruyala u ka masake Anri Nawigateri fe. A ye taamadenw ci ka taa Endujamana kan sira fe min be Farafinna lasoro genji fe.

Anri ka ciyadenw sera Bozadori 1434 san, ka se "Capu Weri" ma 1444 san. Baritolome Jazi ye Farafinna genji tilebinfebolo taama 1487 san. A taara se Farafinna worodugufekun ma ka soro fununfununba be genji kan ye. A y'o togo da "Capu de tanpeti" n'o ye fununfunba ye faransikan na. A y'i kosegin yen.

Wasiko de Gama sera yen yoro kelen na 1497 san. Ale yen togo da kokura ko "Capu de Boni Esiperansi" n'o ye hakilisigikan ye ka teme togo folo kan. 1498 san awirikalo kono, nin ce kelen munumununa genji fe Farafinna koronfebolo kan. A tora o sira kan ka taa i yere soro Gowa mekalo kono Endujamana na. A seginna Porigali o sira kelen fe. O kera Endujamana sira donnen ye Porigesiw fe.

b) Esipanoliw

Esipanoli fana y'u yere bila Endujamana sira ninini na min ni Porigesiw ta te kelen ye. Esipanoli bora ni tilebinfela ye.

- Kirisitofu Kolon : ale tun ye Itali jamanaden ye Esipanoliw ye min ci. A ka taama kono 1492 san utikalo tile 3, a sera Bahamasi. O kofe, a taara bo Kuba kan ani Sen Domengi. A tun hakili la, a

sera Endujamana na o ye, a ye yenkanw wele o togo la.

- Amerigo fana tun ye Itali jamanaden ye min kuntilenna tun ye dugukolo cogow donni ye. Ale ye taama caman ke. O de kono, a y'a sementiya ko Kirisitofu Kolon ye jamana kura nobo. O kelen, jamana kura in y'ale yere togo ta k'o ke Ameriki ye 1507 san.

- Mazelan tun ye Portigesi ye, Esipani jamana tun ye min bila taama na. Walasa k'a sementiya ko dugukolo ye fen koorilen ye, i ko baarakuru, Mazelan ko ale b'a munumunu. A bora Esipani jamana fe o la ka genji minc Farafinna tilebin fe, o ye Atilantiki ye ka taa bo ni Ameriki woroduguyanfan kun ye fo genji dogodogonin do y'a togo ta yenfan fe. A ye taama ke yen genji min kan, o y'o togo da "Pasifiki". A ye san saba ke ka dugukolo munumunu (1519 san-1522 san).

Taamaden were minnu taara diɲe ɲefe jamanakurajini na, Zan-ni Sebasitiyen Kabo taamana Angileteri togo la. Nin mogo fila ninnu ye Labiradori ni Teri newu (dugukolo kura) yoro don 1497 san. Min ye Zaki Karice ye, n'ale ye Faransika ye, ale taamana Kanada kono 1534 san.

SIYEMARA

I. NAFAW

Kono minnu b'an bolo mara la so kono u ka ca. Nka min ma ka di kosebe, o ye siye ye.

Siye be ke ka dunan fana, a be ke saraka ye, a be ke ka sonni caman ke. Nin jeciw be laban siye sogo dunni ma.

Siyesogo ka di nka a fan man go de. Siyefan ye balo nafa-maba ye. Nin waati in na, nafa caman yera siyesogo ni siyefan jayoro la hadamaden ka baloko la.

Nin bee de be siye ke fen ye, min joda ka bon an ka hadamandanya la. O joda bonya koson, siye marali kera wajibi ye, a labugunni kera wajibi ye.

Siyemara kun ye nafasoro ye, soro de ko don i n'a fo soro be sene na cogo min na walima baganmara (misimara, sagamara, bamara...) walima moni fo ka se hadamaden ka baara tow ma.

Baara minnu kofolen file ninnu ye, u si kelen te ka ke a kecogo koro la, yelama caman de donna u kecogo la ka da kunnafoniw ni donniya kuraw kan minnu bora konejiniw kono. O tuma, siyemara bonda fana ni yelamaw ka kan. O koson, sisan siyemara ka gelen, a ka nogon fana. A ka gelen ni siyemarala y'a ke bolokofeko ye, nka a be nogoya a bolo, n'a y'a ke ni sebe ye.

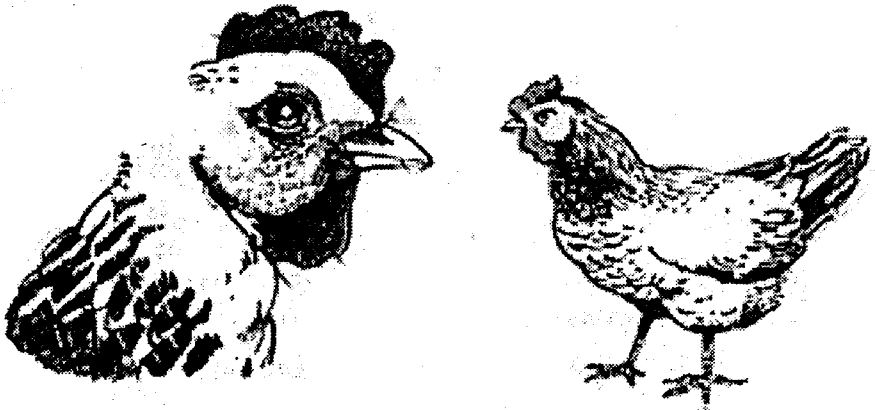
II - SIYESI NUMAN

Ko tɛ ko nɛnawolomani tɛ min na, hali ka naman kɛ nogo ye, i na naman bɔ naman na, kuma tɛ siyesi ma. Siyɛmara tɛ kunfɛbaara ye, a bɛ nɛnini wa a ka kan ka nɛnini, kɛrɛnkɛrɛnnɛnya la min ye siyesi ye.

Ni siyɛmarala bɛ siyesi numan nini, a b'a nini siyɛw la :

- minnu kɔlo ka gɛlɛn siyɛbanaw bolo ;
- minnu bugun ka di ;
- minnu mɔgɔya ka di ;
- minnu sogo ka ca ;
- minnu bɛ fan caman da.

Siyesi numan bɛ soro kolokololi sɛnfɛ.

SIYESI

Siyemara kera a damanabaara ye. A man kan ka ke kunfe tugun. A ka kan ka jɛnini. Siyesi ye fenba ye siyemara la.

Ka siyesi sabati

Siyesi sabatili kun ye ka siye mara, min si ka ni sogo ni fan-ko na sira la, ani min kolo ka gelen siyebanaw bolo. Ni siyesi numan sorola k'a sabati, a labugunni be mogoya ani ka teliya. O be siyemarala ka soro caya bawo siyedunnaw be u sagonasiyew soro k'u balocogo yelema ani k'a sabati.

Siyesi kolokololi

Siyemara kera a damanabaara ye. A te ke kunfe tugun. A ka kan ka jɛnini. Siyesiko ye ko jɛninita folo ye siyemara la.

Siyesi kolokololi

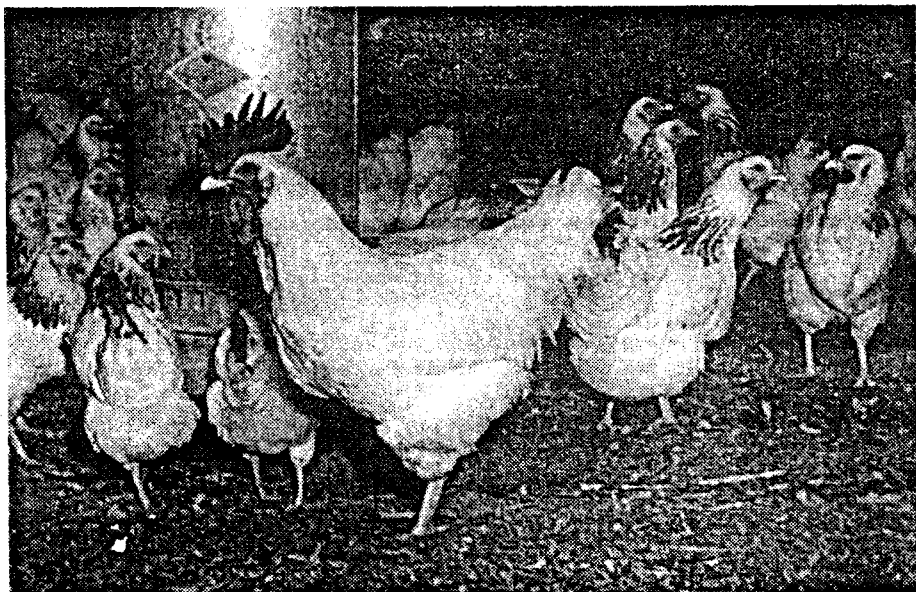
Ka siyesi kolokolo, o ye ka siyesi jonjon soro min bennen don marali la. Siyesi yelemani de be na n'o ye.

Nafa caman be siyesi kolokolen na :

- siye sogo ka ca ;
- siye fan ka kunba ;
- siye fan ka ca ;
- siye bugun ka di ;
- siye furakeli te musakaba kofa
- siyemarala be soroba ke.

An ko siye dow bugun ka di, an ko siye dow mogoya ka di, ko siye dow sogo ka ca, siye dow yere fan ka kunba, a ka ca. Nin b'a sementiya ko siyesi ka ca. Nka siyemarala sago ye nin jogo

ɲuman damado bɛɛ k'u yɛrɛ sɔrɔ siyɛ kelen na. Nin bɛɛ ka sɔrɔ siyɛ kelen na walima nin damado ka sɔrɔ siyɛ kelen na, fo siyɛmarala k'i timinandiya ka siyɛ marata si yɛlɛma. Siyɛsi bɛ kolokolo cogo di ?

Siyɛmarala dalɛn don siyɛsi fila la nka a bɛ jogo ɲuman min-
nu nɔfɛ, olu bɛɛ ma kafo a kelen-kelen na. O tuma, a bɛ woloso
de ɲini min bɛ bɔ siyɛsi fila ninnu na. Siyɛmarala bɛ siyɛmusow ta
siyɛsi folo la ka siyɛsi filanan don ta. Donon bɛ siyɛmusow gosi,
fanw bɛ tɔrɔ, denw bɛ kɛ woloso yɛ. O yɛ siyɛsi yɛlɛmanɛn yɛ.

Wolosow sɔrɔlɛn tɛ siyɛsi kolokololi bannɛn yɛ : a siyɛdenw
ka furakɛ konuman, a siyɛdenw ka balo konuman, a siyɛdenw ka
topɔtɔ konuman siyɛmarala fɛ.

Misali : siyɛmarala caman bɛ “ɔrɔdisilandi” don siyɛsi ɲuman
yɛ. Ale bɛ sɛ ka sugandi, a donon ka siyɛsi wɛrɛ siyɛmusow gosi.

Nin b'a jira ko siyesi numan soroli te sabati ni latomoni te.
Latomoni be ke cogo di ?

Siyemarala be donon latomo, donon min be bila siyemusow ko

- donon in si be kalo 5 bo ;
- donon belebele don ;
- donon min disi ka bon ;
- donon min turu bilennen don ;
- donon min kun ka kene.

Donon kelen be se ka bila siyemuso 10 na. Siyemarala b'a kolosi walasa a kana kongo walima ka bana. A man kan ka donon merenin bila siyemusow la.

Nin cogo la, ni siyemarala ye siyedenw sorɔ o y'a ka wɔlosow ye, a be u tanga. U be tanga cogo di ?

- siyemuso marataw be latomo numanw cela ;
- donon marata ye donon bee la numan ye :
- donon tow ni siyemusow tow be labo sulu ko. U be feere walima siyemarala yere be u dun.

Suruku ka negεkorɔsigi

Nin don Nsonsan tun sigilen
don a ka dingeda lo.

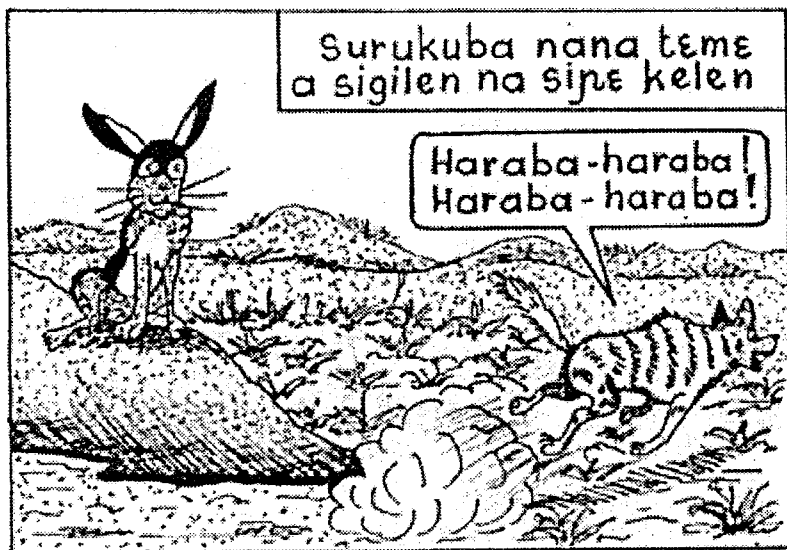
Nsonsan be dumuni na

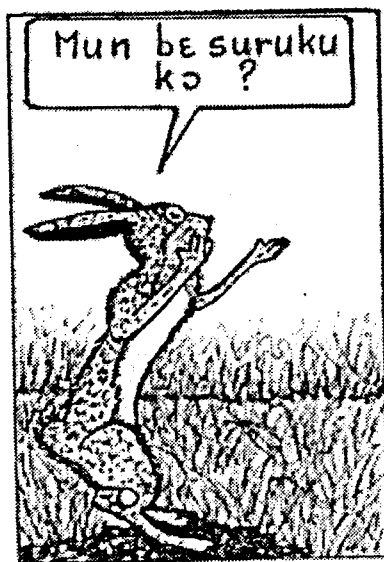
kere! kere!
kere!

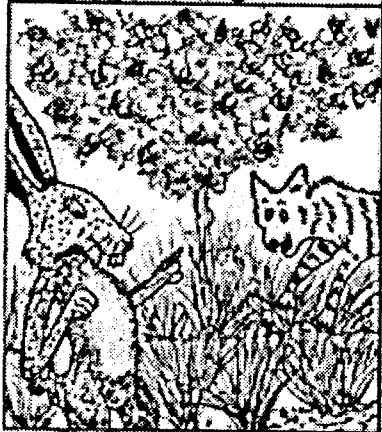
Surukuba nana teme
a sigilen na sipe kelen

Haraba-haraba!
Haraba-haraba!

Nsonsan be k'a ye-
re nininka---su-
ruku koseginna.

Nsonsan y'a lajo,

K'a nininka-----

Mun kera
koro suruku?

Mun ma ke?

Kan'a ke
kele ye

Suruku girinna

A b'a fe ka kulu
jigin

Nsonsan y'a wale
ka segin

E be taa min ?

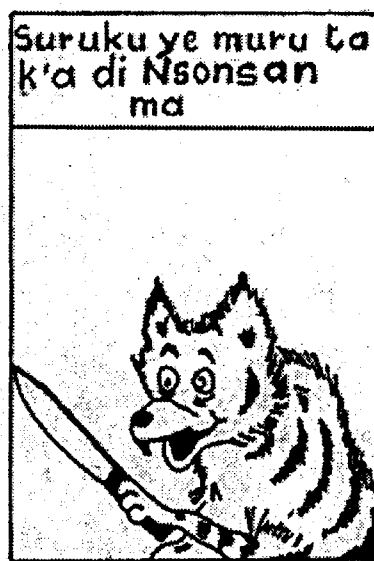
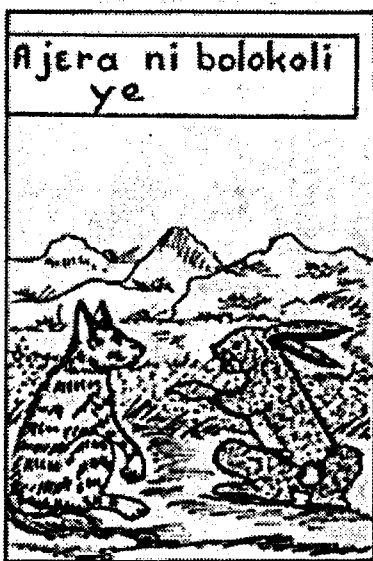
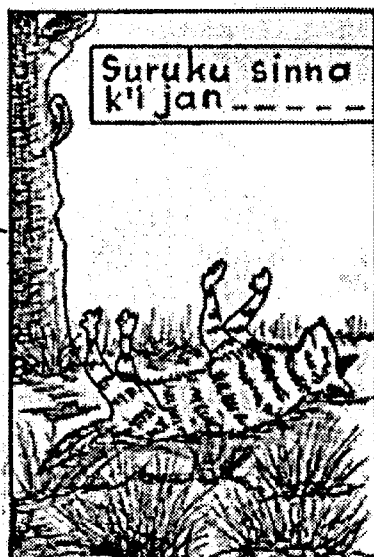
Nbe taa so-
goko la .

Magge taa
ten de !

Fo mun ?

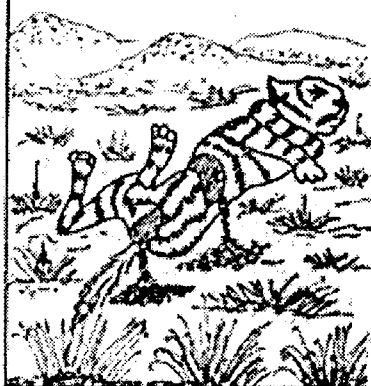

Isansan ye Suruku
minenw ce Fo a
bara koro----

Suruku dalen ye
waati ke.

Suruku lora dalen

Hun! Hun!

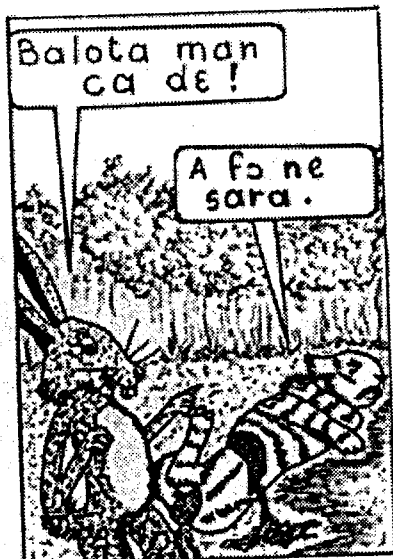
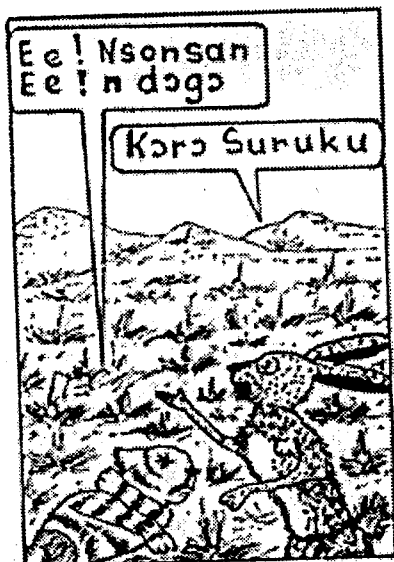
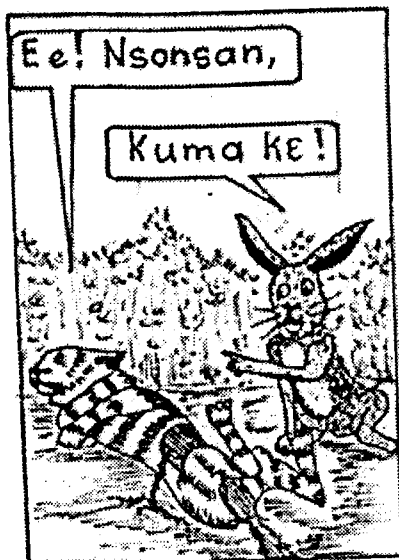
A kera di?

Hun! Hun!

Mun kera
suruku?

Farikolo ladonni

WITAMINI "A"

Witamini A ye mun ye ?

Witamini A ye farikolo balofen do ye a mago be min doonin-doonin walasa ka bo a yere la, ka bonya ani k'a yere lakana, k'a yere tanga banaw ma. O tuma, witamini A be farikolo sinsin, k'a ladon ani k'a yoro dow lakuraya.

Farikolo te se ka witamini A dilan a yere ye k'a magow dilan. Ni farikolo te se ka witamini A dilan a yere magow kama, fo mago ka dumuniw ke witamini A be minnu na walima a ka furaw ta minnu ye witamini A dilannen ye.

Witamini A be dumuni jumenw na ?

Witamini A gerege be soro baganw na : biye, fan nɛremayoro, nono, jɛgemisenninw. Witamini A be soro senɛfenw ni jiriw la i n'a fo jiridenw ni nafen minnu kono ye nɛre/bilenma ye i ko je, mangoro, karoti ni papayi, ka se nabulu ma n'o ye nsirabulu ye, ani dabulu, banakubulu, wosobulu, nugu.

Witamini A joyoroba be den mogoyali n'a keneyali n'a new ka yeli sabatili la. Ale de be ke kogo ye den farikolo ni banakisew ce. Nin bee de be denw ka sere ke sere ye jan ka kan ka to minnu ka ko la witamini A fan fe barisa a ntanya kololow be na ni fine caman ye den farikolo ma.

An ka witamini "A" desɛli taamasienw don : witamini "A"

mana dɛsɛ, a bɛ fɪnɛ caman bila farikolo la, o fɪnɛw yɛ banaw yɛ, minnu dɔw bɛ sɛ ka laban saya ma.

Fɪnɛ minnu ko don :

- sufiyɛn ;
- nɛfara jali, kanga jɛman bɛ da nɛfara jɛman kan ;
- a yɔrɔ bɛ k'i ko a jalen don, yɛli bɛ dɔgɔya, a bɛ kɛ joli yɛ, wo bɛ bɔ a la. A mana sɛ dakun laban fila ninnu ma, jɔlifɔn bɛ nɛfiyɛn latigɛ a tigi ma.

O bɛɛ n'a ta, witamini "A" ma denmisɛn caman fari labɔ, nka dɛsɛ in taamasiyɛn tɛ yɛ u la. O dɛ ka jugu bawo a bɛ digi denmisɛnw na ka sɔrɔ mɔgɔ ma bɔ a kalama. A bɛ denmisɛnw ka bana caya, saya fana ka ca. O dɛ bɛ witamini "A" dɛsɛ taamasiyɛnw kɛ i n'a fɔ mali tulofura baji la. A yɔrɔ ncinin dɛ bɛ yɛ, a fanba bɛ ji jukɔrɔ k'o kɛ a tɪnɛnikɛyɔrɔ yɛrɛyɛrɛ yɛ.

Witamini "A" dɛsɛ ka jugu, a bɛ yɛ nin sɛrɛ ninnu na ka caya

- denyɛrɛnin ani denmisɛnnin minnu bɛ kalo 6 la fɔ san 10 ;
- denmisɛnnin minnu tɛ kalo 6 bɔ ani minnu tɛ sin min (siminbaliw)
- muso kɔnɔmaw ani muso minnu bɛ sin di den ma.

Sɛrɛ dɔw ta ka jugu ni sɛrɛ dɔw ta yɛ witamini "A" dɛsɛ nasira la. Faratiba ka kan ka kɛ nin sɛrɛ ninnu ka witamini "A" dɛsɛ la

- den nɔnitɔw ;
- den sɛrɛbanatɔw ;
- den kɔnɔbolitɔw (kɔnɔboli jugu walima kɔnɔboli min tɛmɛna tile 15 kan).

O tuma, ni witamini "A" ko bɛ nin cogow la, n'a ntanya sera

farikolo o farikolo ma, a kololo ka ca, a ko ka jugu hadamaden ma. O la, feere minnu ka kan ka tige walasa witamini "A" dɛɛɛ kana se farikolo ma, an-k'olu don :

- witamini "A" be dumunifen minnu na, olu seneni ka don ba la, k'a sabati ;

- ka mogow lafaamuya dumuni nafamaw sorocogo la walasa witamini "A" be dun u fe ;

- ka witamini "A" fara dumuniw kan walasa u ka barika ;

- ka witamini "A" forokoniw di mogow ma u ka dun ka a nta- nya in kunben walima k'a furake.

Witamini "A" forokonin tacogo file nin ye katimu in kono du- guma

Serɛw	Tacogo	Kuntaala
Sinminbaliw kalo 0 fo kalo 5 kalo wɔɔɔ	Tomi 2	Sine kelen bangetuma ani kalo wɔɔɔ o
Den kalo 6 fo kalo 11	Tomi 4	Kalo wɔɔɔ o kalo wɔɔɔ
Den Kalo 12 fo kalo 59	Tomi 8	Kalo wɔɔɔ o kalo wɔɔɔ
Jubaatow	Forokonin 1	Tile bi naani kono jiginni kofe

Witamini "A" ntanya

Ko te ke sababuntan. Sababu dow de be na ni witamini "A" ntanya ye farikolo la. An k'o sababuw don. Witamini "A" sigiyɔɔ ye bine konona ye hadamaden farikolo la. A be se ka dɛɛɛ yen, nin sababuw koson

Fofo : ni vitamini "A" desera dumuni na : o ye vitamini "A" te i ka dumunifen duntaw la. O dumunifenw be soro san waati dow doron de, u be geleya san waati dow la. O mana ke, se te bee ye k'u san ka dun.

Denmisenninw be dumuni minnu ke, vitamini "A" man ca olu la, ani fana, bangebaaw te vitamini "A" joyoro nafa don. O de b'a to ni u te a jini ka a ntanya bali.

Filanan : geleya dow be vitamini "A" tali la. A tali be konoboli latige waati dow la. O ko, tulu hake min b'a bayelemani nogoya, o te soro bee ka dumuni na.

FASOKO

Faso

"Ala ka Faso bulonda jo n'i ye". O ye dugawu ye min tun be don Faso denw ye ni u tun be taa ko gelen kene kan, keleyoro la, taama na tunga fe.

Dugawu in tun be jarabi denw ma, minnu tun y'a ke Faso ye, ka baara ke Faso ye, ka tilen Faso ye, ka Faso korota. I te fosi bila Faso ne, i te Faso lagosi, i te fen bo Faso ta la k'o ke i ta ye, i be Faso ta lakana, i be sa Faso nefe.

Faso ye dugukolo de ye Faso denw be balo min kan wa a la-kodonnen don u ta ye i mana taa yoro o yoro.

Faso jenamayali la, Faso sabatili la, Faso jenaboli la, Faso denw be je do de ko k'o fara jogon kan k'o wele ko Faso ta. Faso ta ye dugukolo ye, a ta ye nafolomafenw ye, a ta ye denw ye... "Ala ka Faso bulonda jo n'i ye". O dugawu be mine i ma n'i be se ka je i do ko Faso ye.

Faso n'a denw be dugukolo min kan, o ye jamana ye. Faso denw ye jama ye walima jamanadenw walima fasojama. Faso te, ko fanga te min kono ka Faso denw mara, jamana te, ko fanga te min kono ka jamana denw mara. Fanga be sigi fasojama ye faso-jama fe.

N'i ye fanga laje kosebe, i b'a ye ko fanga ye se de ye, doweri te se ko.

Fanga be goferenaman bolo, se be goferenaman ye ka jamanadenw mara ni sariya ye. Fanga te gansan ye, sariya don min

b'a yamaruya walima k'a bali ko do keli la mara kecogo numan, hukumu kono.

Mara kecogo numan be i sinsin fanga suguya saba kan : sariyaw sigili, sariyaw waleyali ani kiiritige. O ye bonda saba ye.

1. **Fanga bonda folo** ye depitebulon ye ni dow k'a ma wasadenbulon. O bulon de be jamana sariyaw ta a ka boli jamanaden bee kan, faamaya t'a la, faantaya t'a la ;

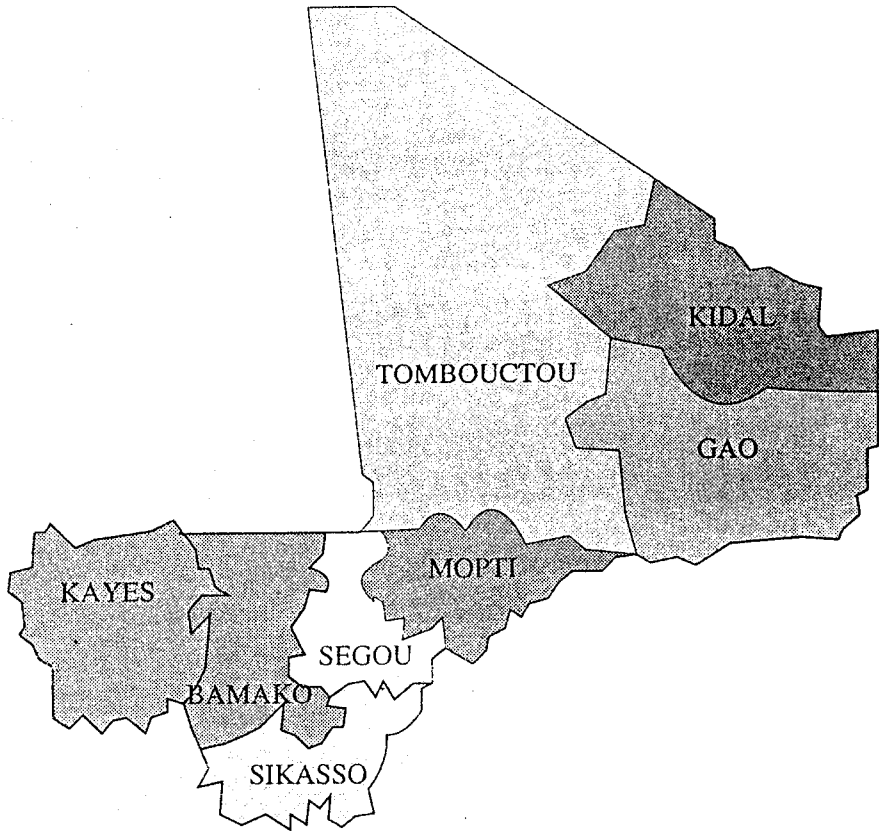
2. **Fanga bonda filanan** ye goferenaman ye. Ale de be i haki-li to sariyaw tiimeniko numan na barisa u be waleya ani ka boli jamanadenw kan ale de fe ;

3. **Fanga bonda sabanan** ye kiiritige bonda ye. Ale ta ye ka kiiri bee tige tilennanya kono ka jotigi jo ka jalakitigi jalaki, faamaya t'a la, faantanya t'a la.

Mali ye jamana ye, Malidenw Faso don. Min be Faso ni fasodenw ce, min be fasodenw dusukun na Faso ye, o ye kanu ye, kanu min be kanu be sanfe, kanu min be kanu bee ne. A te sanga kanu were ma.

Tubabu be don Farafinna waati min, a kera kele ye, su caman bora, mogo caman tora a la. U ni tora a la Faso de ye, Faso kanu tun be u la. Samori Ti re, Ba Benba Tarawele, Laji Umaru, Firuni, ninnu kera kelemasaw ye minnu ma son dan ka kari Faso la. An b'an disi gosi k'an yere yanga n'olu togow ye bi. Olu kera u Faso fe, u y'a jira u ka wale ketaw kelen-kelen kono. Ka Faso kanu, ka ke Faso fe, da te, wale don min be Faso korota barisa jogondan be hadamadenw ni jogon ce dije seleke naani kono. A be Mali ni Burukina ce, a be Mali ni Senegali ni Kodonwari ni Lagine ni Nizcri ni Faransi ni Ameriki ni... ni... ni... ni... ce... Nin be fasoden tonsijo Faso ko la.

*A' ye "Nafarima" kalan !
A' ye ne mogo werew ma ni "Nafarima" ye*

Faso fanga

Fanga be Mali la, jamana "Peresidan" n'o y'a nemogo ye, ka se wasadenw ma n'olu ye "depitew" ye ani "meriw" n'olu ye sigidaw kotigiw ye, olu be joyorow la, jama fanba ye joyoro min di u ma wote senfe. O de ye fanga sorocogo ye Mali la. A te ta ciyen ye, mogo te wolo n'a ye. Wotefanga don, sariyafanga don. Mogokenfanga te, masaya fanga fana te.

“ B N D A ”

Mali senekelaw ka soro yiriwali waribon.
A' y'a ka soro kalifa “BNDA” la
a k'a yiriwa aw ye.

“BNDA”

ka baara sabatilen don.